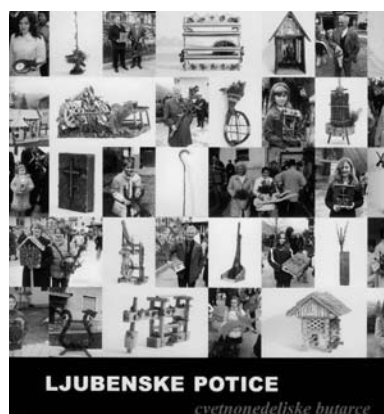

MARIJA MAKAROVIČ: Obleka predela človeka; Študentska založba Litera, Maribor 2008; 460 str.

Marija Makarovič tukaj nadaljuje že leta 1971 začeto serijo raziskav in iz njih izhajajočih monografij o značilnostih oblačilne kulture slovenskih regij in pokrajin. Posebno pozornost namenja kmečkemu okolju na severu in jugovzhodu Štajerske od 18. do 20. stoletja. Med drugim ugotavlja, da se na tem območju srečujemo z nošo dveh poglavitnih krojnih in barvnih tipov: z belo panonsko in s črno alpsko nošo. Do konca 19. stoletja sta ti noši ločevali prebivalce posameznih štajerskih zemljepisnih območij, predvsem v Halozah in Slovenskih goricah pa sta se ponekod pojavljali obe, kar priča o prepletenosti osnovnih oblačilnih tipov. Že sredi 18. stoletja se je začela pojavljati oblačilna individualnost, kar je omajalo »mitsko« predstavo o uniformiranem oblačenju kmečkega prebivalstva tudi na Štajerskem. Bogatemu izboru dokumentarnih fotografij so dodane še rekonstrukcijske risbe noš, delo Anite Bowen in Jane Dolenc.

TANJA ROŽENBERGAR ŠEGA (UR.): Ljubenske potice – cvetnonedeljske butarice; Muzej novejšje zgodovine Celje, Celje 2009; 36 str.

Razstavo o ljubenskih »poticah«, edinstvenih cvetnonedeljskih butarah iz Ljubnega ob Savinji in bližnje okolice, ki jo je na letošnjo cvetno nedeljo pripravil Muzej novejšje zgodovine Celje, je pospremil tudi lepo oblikovan katalog z reprezentativnim slikovnim gradivom z razstave in iz arhivov. Publikacijo je uredila direktorica muzeja mag. Tanja Roženberger Šega, ki je s Sebastjanom Webrom tudi avtorica razstave. V barvite ljubenske figuralne butare so, kot pravi v uvodu, poleg zgodb, ki jih prinaša spomin na življenje v preteklosti, vpletene novitete sodobnega časa, ujete podobe živega in neživega, sakralnega in posvetnega. Uvodno besedo – Blagoslov narave, gospodarskega prizadevanja in duhovne ustvarjalnosti – je prispeval dr. Janez Bogataj.

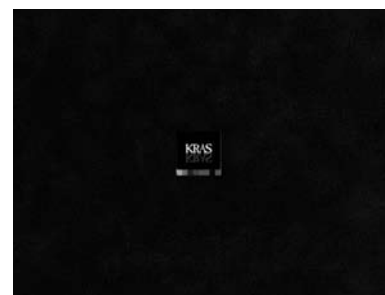
Pesem slovenske dežele: prenovljena izdaja zvočnih zapisov iz leta 1976; Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, Založba ZRC, Ljubljana 2009; zgoščenka

Nedavni simpozij s temo »Kam bi s to folkloro«, s katerim je Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU zaznamoval svojo 75-letnico, so prireditelji posvetili spomenu lani umrle ugledne sodelavke dr. Zmage Kumer. Jubilej so med drugim pospremili z izdajo zgoščenke *Pesem slovenske dežele*, ki pomeni ponovno srečanje s posnetki, s katerimi je Kumerjeva pred petintridesetimi leti pospremila natis enega svojih najpomembnejših znanstvenih del. V knjigi *Pesem slovenske dežele* je objavila 537 notnih in besedilnih zapisov ljudskih pesmi s celotnega slovenskega etničnega prostora, zvočno podobo pa je bralcu posredovala s posnetki 25 pesmi na gramofonskih ploščah – kar je omogočala tedanja tehnologija. Izbor na novi zgoščenki je nekoliko spremenjen, a sledi avtoričini vsebinski delitvi in poglavjem v knjigi. Izčrpnejši so spremni podatki k pesmim, nekateri posnetki pa so tudi tehnično izboljšani. Arhivsko zvočno gradivo so izbrali Drago Kunej, Marko Terseglav, ki je napisal tudi spremno besedo v priloženi brošuri, in Mojca Kavčič, tudi avtorica etnomuzikoloških komentarjev.

* Iztok Ilich, publicist, prevajalec in urednik. 1000 Ljubljana, Trebinjska 11, E-naslov: iztok.ilich@dzs.si

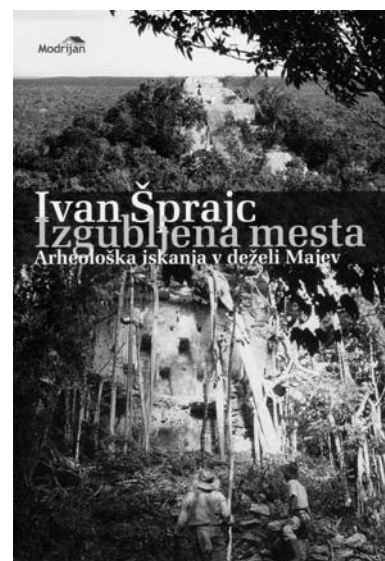
VEČ AVTORJEV: Kras – trajnostni razvoj kraške pokrajine; Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2009; 338 str.

Pogled na Kras se v tej monografiji razlikuje od večine prejšnjih sorodnih izdaj. Iz prispevkov več deset avtorjev, ki so z raziskavami in s primerjavami segli še v Vipavsko dolino, Brkine in tudi čez meje Slovenije, namesto navduševanja nad lepotami in izjemnostjo veje zaskrbljenost nad degradacijo temeljnih prvin kraške pokrajine. Vsi opozarjajo na očitne in še nevarnejše bolj prikrita posledice nesmotnega ravnanja z naravno in s kulturno dediščino. Z dognanji svojih strok ponujajo bralcu iztočnice za razmišljanje, načrtovalcem razvoja pa svetujejo, da skrbno pretehtajo vsak poseg v ta enkratni konec sveta. V osmih razdelkih s fotografijami, kartami in preglednicami obravnavajo tako naravne danosti Krasa kot »človeški faktor«, zlasti arhitekturno dediščino, turizem in rabo energije. Čeprav gre, kot pravita v uvodu Oto Luthar in Helena Dobrovoljc, po protokolu za strogo akademsko delo, so v njem poleg strokovnih vsebin v ospredju tudi nastavki za večplastno strategijo razvoja ranljive kraške pokrajine.

IVAN ŠPRAJC: Izgubljena mesta – arheološka iskanja v deželi Majev; Založba Modrijan, Ljubljana 2009; 176 str.

Arheolog in etnolog Ivan Šprajc, predstojnik Inštituta za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU, se je uveljavil kot raziskovalec na Nacionalnem inštitutu za antropologijo in zgodovino v Mexicu, kjer je leta 1997 tudi doktoriral. V tem času je vodil sedem odprav, v zadnjih letih tudi s sodelavci iz Ljubljane, med katerimi je v osrčju Jukatana odkril blizu osemdeset zaraščenih majevskih naselij in zgradb. Njihovo natančno dokumentiranje je dragoceno za raziskovalce in pomembno tudi v boju s tihotapci, ki na črnem trgu ponujajo predmete iz izropanih svetišč in palač. V *Izgubljenih mestih* Šprajc ne govori le o doživetjih med odpravami, temveč podaja tudi zgodovinski pregled razvoja Majev, za katere so novejša odkritja pokazala, da se v ničemer niso bistveno razlikovali od drugih ljudstev na podobni stopnji razvoja. A presenečen je zdaleč ni konec. Tudi ruševine mogočne aguade Clarín, ki so bile med v pričujoči knjigi opisano odpravo že čisto blizu, bodo morale počakati na drugo priložnost.

ANDREJ RAHTEN (UR.): Nova slovenska biografija; Založba ZRC, Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU, Ljubljana 2009; 184 str.

Aktualnost biografskih leksikonov in osebnih gesel v enciklopedijah, zlasti v večvezkovnih izdajah, pogosto zaostane za časom prej, preden izide celota, njihovo vsebino pa krojita tudi politika in ideologija. Slovenski biografski leksikon je izhajal kar 66 let – sestavljale so ga vsaj tri generacije literarnih zgodovinarjev in poznavalcev drugih področij umetnosti in znanosti. Tudi napovedana digitalizacija njegove vsebine ne bo spremenila dejstva, da je v veliki meri »dotrajal«. Ti razlogi za nov začetek in nove pristope, ki jih omogočajo sodobne tehnologije, so leta 2004 pripeljali do ustanovitve Inštituta za kulturno zgodovino ZRC SAZU, ki je nadgradil delo Inštituta za biografiko in bibliografijo, izdajatelja zbirke *Življenja in dela*. Njen četrti zvezek, zbornik *Nova slovenska biografija*, vzorčno predstavlja 14 osebnosti, ki v prvem *SBL* iz različnih razlogov niso bile celovito obdelane ali vanj niso bile uvrščene. Zasnovo izdaje je predlagal ddr. Igor Grdina, ki je tudi avtor največjega števila biografij. *SBL 2* bo imel že od začetka poleg periodično izhajajoče knjižne verzije tudi spletno različico.

